(JHL 50/2022)

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Asia: **Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä valtion virkamieslain ja Suomen Pankin virkamiehistä annetun lain muuttamisesta HE 50/2022 vp**

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:tä (jäljempänä JHL ry) kuultavaksi hallituksen esityksestä, jolla muutettaisiin valtion virkamieslakia ja Suomen Pankin virkamiehistä annettua lakia avoimista ja ennakoitavista työehdoista Euroopan unionissa annetun (2019/1152) direktiivin toimeenpanemiseksi. Lisäksi on pyydetty kirjallista asiantuntijalausuntoa. JHL ry lausuu otsikkoasiassa kunnioittaen seuraavaa.

JHL ry suhtautuu hallituksen esityksessä esitettyihin muutoksiin pääosin myönteisesti alla esitetyin varauksin.

Ehdotetussa sääntelyssä ei virkamieslakiin ole ehdotettu otettavaksi direktiivin edellyttämää säännöstä vastatoimien kiellosta. Työehtodirektiivin 17 artikla edellyttää suojelua työnantajan harjoittamalta epäsuotuisalta kohtelulta tai epäsuotuisilta seurauksilta, jotka johtuvat työntekijöiden vireille panemasta menettelystä, jonka tarkoituksena on varmistaa työehtodirektiivissä säädettyjen oikeuksien noudattaminen. Saman direktiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet kieltääkseen irtisanomisen tai sitä vastaavan toimenpiteen sekä kaikki sitä koskevat valmistelut sen johdosta, että työntekijät ovat käyttäneet direktiivissä säädettyjä oikeuksia.

Esityksessä on lähdetty siitä, että vastatoimien kiellosta ei ole tarpeen säätää erikseen, koska valtion ja Suomen Pankin virkamiesten oikeusturvasta ja muutoksenhakuoikeudesta on säädetty kattavasti. Lisäksi on todettu muun muassa, että virkamiestä koskevien päätösten tulee täyttää hallintolaissa hallintopäätökselle säädetyt vaatimukset ja viranomainen tekee virkamiestä koskevat

päätökset virkavastuulla, minkä lisäksi virkamies voi kannella ylimmille laillisuusvalvojille. JHL ry toteaa, että esimerkiksi työtehtävien poisottaminen, muuhun tehtävään määräämiset taikka muut virkamiehen asemaan vaikuttavat työnantajan toimet voivat käytännössä olla vastatoimia virkamiehen vaatiessaan lakiin perustuvia oikeuksiaan. Tämä koskee korostetusti virkamiehiä, koska heillä on paitsi velvollisuus, myös oikeus hoitaa virkaansa kuuluvia tehtäviä riippumattomasti ulkoisesta painostuksesta vapaana.

JHL ry ehdottaa, että direktiivissä säädetyn vastatoimien kiellon toteuttamiseksi valtion virkamieslakiin säädettäisiin yleinen vastatoimien kieltoa koskeva pykälä. Tämä takaisi direktiivin tehokkaan toimeenpanon ja olisi omiaan vahvistamaan myös riippumatonta viranomaistoimintaa, kun virkamiehen ei tarvitsisi pelätä viranhoidon kannalta negatiivisia seurauksia oikeuksiaan vaatiessaan. Lisäksi JHL ry toteaa, että kantelua laillisuusvalvojille ei ole pidettävä tehokkaana oikeussuojakeinona.

Lakiin ehdotetussa 6 e §:ssä säädettäisiin virkamiehelle oikeus saada kirjallinen selvitys työnteon keskeisistä ehdoista, elleivät kyseiset ehdot käy ilmi nimityspäätöksestä tai nimittämiskirjasta. Kyseinen pykälä vastaa sitä, jota on ehdotettu säädettäväksi direktiivin toimeenpanemiseksi työsopimuslain puolella. JHL ry katsoo, että tämä ei ole lainsäädäntöteknisesti järkevin tapa sääntelylle. JHL ry:n mielestä pykälän säännökseen tulisi katsoa mallia kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annettuun lakiin (viranhaltijalaki) ehdotetusta sääntelymallista. Se, että direktiivin vaatimukset toteutetaan säätämällä 6 e §:ään ensisijaisesti velvollisuus antaa nimittämiskirjasta erillinen selvitys, ei voida pitää lainsäädäntöteknisesti tyydyttävänä ratkaisuna. JHL ry pitää parempana sitä, että nimittämiskirjan antamista koskeva virkamiesasetuksen (971/1994) 16 § siirrettäisiin virkamieslakiin. Samassa yhteydessä säädettäisiin velvollisuudesta ottaa työnteon keskeisimmistä ehdoista kirjaukset suoraan nimittämiskirjaan vastaavalla tavalla kuin kunnan ja hyvinvointialueiden viranhaltijoista annettuun lakiin ehdotetaan säädettäväksi. Virkamiesasetuksen mukaan nimittämiskirja on joka tapauksessa annettava virkaan nimitettävälle.

JHL ry ehdottaa, että 6 e §:ään siirrettäisiin virkamiesasetuksen 16 §:stä velvollisuus antaa virkamiehelle nimittämiskirja. Samassa yhteydessä säädettäisiin,

että nimittämiskirjassa tulisi olla ainakin samat tiedot kuin viranhaltijalain vastaavassa säännöksessä. Tällaisia tietoja ovat virkasuhteen osapuolet, virkanimike, virkasuhteen kestoaika, määräaikaisuuden peruste, mahdollinen koeaika, virantoimituksen alkamisajankohta, pääasialliset tehtävät tai niiden määräytymisperuste ja palkkauksen perusteet. Lisäksi nimittämiskirjaan tulisi merkitä virkapaikka. Viranhaltijalain 9 §:ssä on säädetty muun muassa siitä, että viranhoitomääräyksestä on ilmettävä mahdollinen koeaika. Valtion virkamieslaissa ei ole tällaista säännöstä. JHL ry pitää tarkoituksenmukaisena, että virkamieslakiin lisätään vastaava säännös kuin viranhaltijalaissa on. Tällä tavoin pienenisi riskit ja erimielisyydet epäselvistä koeaikamääräyksistä.

Koska nimittämiskirjan sisällöstä ei kuitenkaan olisi järkevää säätää liian yksityiskohtaisesti, erillisen kirjallisen selvityksen varaan voitaisiin jättää viranhaltijalakiin ehdotetut 9 §:n 2 momentin kohdat 2–8. JHL ry ehdottaa lisäksi, että valtiovarainministeriö laatii valtionhallinnolle yhteisen mallin nimittämiskirjasta. Tällöin se olisi koko valtionhallinnossa yhdenmukainen.

JHL ry:llä ei ole huomauttamista 9 d ja 13 §:ään ehdotettuun sääntelyyn liittyen.

JHL ry kannattaa lain 23 a §:ään ehdotettua muutosta virkamiehen oikeudesta ilmoittaa sairauspoissaolosta.

Edellä lausuttu tulisi ottaa soveltuvin osin huomioon myös Suomen Pankin virkamiehistä annettuun lakiin ehdotetuissa muutoksissa. Muuten JHL ry:llä ei ole lausuttavaa kyseisestä laista.

Helsingissä 18.5.2022

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:n puolesta

Jani Pursiainen
lakimies